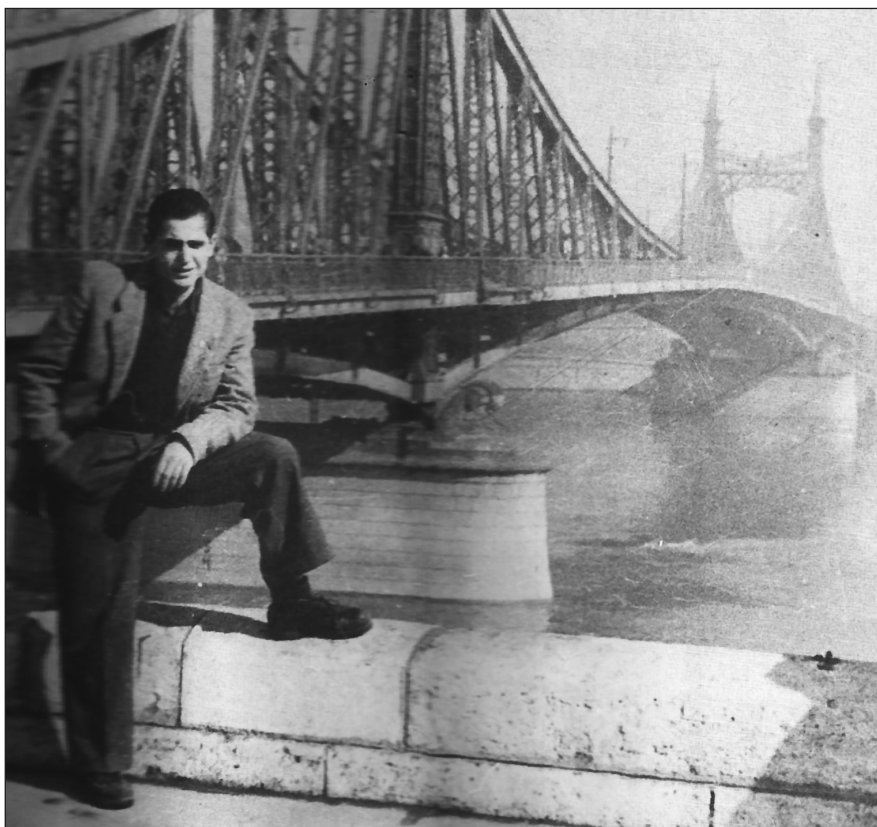

Óra Haim Gouriról

A Budapesti Országos Rabbiképző- Zsidó Egyetemen

2017. május 8-án Peremiczky Szilvia egyik egyetemi csoportjában különleges óra zajlott, Miriam Neiger-Fleischman, a héber irodalom kutatója, költő és festőművész részvételével, a mai héber költészet doyenjének, Haim Gourinak a költészetéről, aki több mint ötven versében foglalkozik a magyar zsidósággal. Gouri szabra, Tel-Avivban született 1923-ban, és a soá után, 1947-ben azzal a céllal jött Magyarországra, majd az egykori Csehszlovákiába a Hagana (a hadsereg elődje Izrael Állam megalakulása előtt) küldöttjeként, hogy összegyűjtse a cionista ifjúsági mozgalmak holokauszt-túlélő tagjait és megszervezze alijájukat az Országba. A találkozás ezekkel a fiatalokkal olyan hatalmas hatást tett Gourira, hogy amikor csak alkalma nyílt rá, mindig elmesélte, hogyan változtatta meg az egész életét. Bár az izraeli Gouri azelőtt is hallott tanúvallomásokat a soáról, de az igazi fordulat és megértés akkor következett be nála, amikor részt vett a magyar zsidóság tragédiájára emlékező megemlékezésen a zsinagóga mellett, egy Wesselényi utcai teremben. A rabbi egyszer csak héberül idézte a Tanaakhot: „testvéreimet keresem” (Beresit/Genezis 37,16, az IMIT fordítása – az idézet arra a részre utal, amelyben József keresi a testvéreit). Több mint hetven évvel a történetek után Gouri könnyek között mesélte el a jelenetet, és hallgatók is vele együtt könnyeztek. Az órára készülve nyolc verset fordítottunk le, amelyek ugyanezeket a tapasztalatokat érintik. A válogatás első verse az *Íme, testeink bevernek*, Budapesten született, a Bajnok utca 24. alatt,

Szabadság híd, 1947, Háim Guri

Solymosi néni lakásában. A vers Izraelben a kánon részévé vált, és az elesettek emléknepjén (Jom Hazikaron) és az iskolákban olvassák fel. A vers egy gyászdal, és azután született, hogy 1948. január 15-én a Gus Ecijon megsegítésére igyekvő „harmincötök konvoját”, azaz harmincöt fiatalot megöltek, és azt követően, hogy jó barátja, Chaim Ben Dor ugyanannak a hónapnak elején elesett. De egy tüzetesebb olvasat feltárja a versben mindazt, amit Budapesten, és a soá túlélőivel való találkozásakor tapasztalt. A többi vers önmagáért beszél.

*Miriam Neiger-Fleischmann
és Peremiczky Szilvia*

Találkozások

Haim Gouri és Miriam Neiger-Fleischmann

2007 tavaszán konferenciát tartottak Yehuda Amichairól Mishkenot Sha'ananimban, Jeruzsálemben. A konferencián hallgatóként részt vett Haim Gouri is, feleségével, Alizával. Egy barátnőm, aki ismerte őket, bemutatott nekik, azzal, hogy én is költő vagyok. Abban az évben jelent meg a verskötetem – *Homer Besetab Hefker* –, és a táskámban mindig volt egy példány. Gouri érdeklődött iránta, és oadadtam neki. Kérte, hogy írjam bele a telefonszámomat, mert az a szokása, hogy miután elolvassa egy költőtársa könyvét, elmondja a szerzőnek a véleményét. Úgy tettem, és utána el is feledkeztem róla. Ugyanebben az évben, szeptember 20-án (csütörtökön) volt Budapesten, a Ráday utcai Galéria IX-ben a kiállításom megnyitója. Pénteken, erev Jom Kippur volt. Dél előtt vonattal utaztam vissza Komáromba, ahol születtem, és ahol lakni szoktam látogatásaim alkalmával. Valahol félúton Pest és Komárom között a vonatjazban, régi vagonok kattogása közepette megcsörrent a telefon. Gouri volt, és rögtön dicsérni kezdte a verseimet. Az izgalom miatt már nem emlékszem, hogy mit is mondott igazán. Nem akartam, hogy sok pénzébe kerüljön a hívás, és azonnal mondtam neki, hogy hol vagyok. Majdnem elsírta magát, és mesélni kezdte, hogyan utazott azokban az időkben Pestről Csehszlovákiába és vissza. És folytatta a történetet, amikor felhívtam Komáromból, mielőtt a zsidó hitközségre mentem. Megkért, hogy amikor hazatérek Jeruzsálembé, hívjam fel és találkozzunk, hogy mindent elmesélhessen.

Hazatérve kerestem, ahogy megbeszéltük, de valahogy nem jött össze a találkozás. Mindig volt valami, ami akadályozta. Pár alkalommal találkoztunk új kötetei bemutatóin, amelyeken mindig megemléltette a hallgatóknak magyarországi és csehszlovákiai tapasztalatait, és hogy mennyire meghatározták az életét. De mindig sokan voltak a könyvbemutatókon, és nem is voltam biztos abban, hogy még emlékszik rám.

2014-ben, a Lohami Hagetaot (A gettó harcosai) kibbucban, Naharia mellett, fent, északon, mint minden évben, sor került a „Bein Hacfirot”, azaz a „szirénák között” elnevezésű eseményre, amit Jom Hasoa (a soá emléknapija) és Jom Hazikaron (az

elesett katonák emléknapija) között szoktak megrendezni. Abban az évben kiemelten a magyar zsidóság deportálásának hetvenedik évfordulójára emlékeztek.

Gourit is felkérték, hogy a nagyteremben tartson beszédet, engem pedig azért hívtak meg, hogy egy workshopon Avigdor Hameiriről beszéljek. Együtt, taxival mentünk Gourival, aki nem messze lakott tőlem. Akkor már 91 éves volt. Csak félúton kezdtünk beszélgetni, amikor kiderült, hogy ki vagyok és hogy magyar származású túlélők gyerekeként születtem. Nagyon izgult, és felkért, hogy a színpadon olvassam fel a verseit a magyar zsidóságról. Bevallom, hogy csak akkor figyeltem fel igazából ezekre a versekre, pedig már két konferencián is tartottam előadást Gouriról. Ezután következtek a kis tantermekben a workshopok. A tantermekbe sokat kell lépcsőzni, ami Gourinak már nem volt könnyű, de úgy döntött, velem jön, mert becsülte Hameirit, és volt egy érdekes találkozása Hameiri egyik unokájával, aki Naharián lakik, és eljött a workshopra.

Ezután már komolyabban kezdett foglalkoztatni a gondolat, hogy az OR-ZSE-n jó lenne Gouriról órát tartani, mivel nem sokan tudnak a magyar zsidósággal való kapcsolatáról, és valahogy úgy éreztem, hogy ezzel köszönetet mondhatunk Gourinak és tiszteleghetünk előtte mindazért, amit a magyar zsidóságért tett.

Peremiczky Szilviával együtt dolgozni kezdtünk, és lefordítottuk magyarra néhány olyan versét, amely életének ezen szakaszához kötődik. Gourinak is elmondtam, hogy Budapesten, az OR-ZSE-n róla tartunk órát. Nagyon örült, párszor kifejezte köszönetét, és ismét meghívott hozzájuk. Elmesélte, mi történt akkor, és ahogy visszaemlékezett arra az időre, sokszor könnyezett és elsírta magát. Háromszor voltam nála, mert már nehezebbre esett a sok beszéd. Mondtam neki, hogy remélem, a *Múlt és Jövő*-ben megjelennek a versei. Nagyon boldogan fogadta a hírt. De sajnos, már nem élte meg.

Miriam Neiger-Fleischmann

Íme testeink bevernek

Nézd, íme testeink hosszú, hosszú sorban bevernek.
Arcunk elváltozott. A balál tükröződik a szemünkben, nem lélegzünk.
Az utolsó sugarak kialszanak és az est a hegyre zuhan.
Nézd, nem fogunk felkelni, hogy az utakat járjuk egy távoli naplemente fényében.
Nem fogunk szeretni, nem fogjuk remegtetni a búrokat finom, halk hangokban,
Nem fogunk üvölni a kertekben, amikor a szél átkel az erdőn.

Nézd anyáink görnyedtek és hallgatnak, és pajtásaink elfojtják sírásukat,
és közeli gránátrobbanás és tűz és viharra figyelmeztető jelek!
Vajon most fogtok elásvni?
Híszén felkelünk és kibújunk megint, mint akkor és megint feltámadunk.
Típegni fogunk félelmetesek és nagyok és sietünk segíteni,
mert minden bennünk él még és tajtékzik az erekben és forr.

Nem voltunk árulók. Nézd, a fegyverünk felcsatolva és nincs benne golyó, üres a tegezünk.
Ő végig emlékszik a szavainkra, puskacsőve még forró
és a vérünk az ösvényeken szétfröcskölve lépésről lépésre.
Tettük, amit tudtunk, addig míg az utolsó elesett és nem kelt fel.
Vajon bűnössé váltunk, ha estére holtan maradtunk
és az ajkunk a kemény sziklás földhöz ragadt?

Nézd, milyen nagy és széles az éj.
Nézd, a csillagok virágzását a sötétben.
Fenyőfa illata. Most fogtok eltemetni, és rögök arcunkon.
Itt a drót felborzolódik, lövészárcok. Itt mindnyájan együtt vagyunk.
Új nap, ne felejtés! ne felejtés!
Mert a nevédet viseltük, addig míg szemünket lezárta a balál.

Íme, testeink hosszú, hosszú sorban bevernek, és nem lélegzünk.
De a szél a hegyekben erős és lélegzik.
És megszületik a reggel, és dalol a ragyogó barmat.
Még visszatérünk, találkozunk, visszajövünk, mint piros virágok.
Mindjárt megismertek, ez a néma hegyi szakasz.
Akkor virágunk majd. Amikor a hegyekben az utolsó lövés kiáltássá fog csendesedni.

Már mondtad nekem

Már mondtad nekem, hogy láttál ott súlyosan sebhelyes palotákat
és pompás vashidakat mint a „Cylinder-híd” Budapesten,
elsüllyedve a széles folyóban, meg azt állítja,
hogy az a víz már régen elveszett a széles deltában,
legalábbis most már nincsen a bűnösök között.

Kleinnél

Ősz az ablakokban. A Duna felől fagyos szél.
 Hamarosan azokra is bójön, akik nincsenek.
 Az üresség mindennél szomorúbb, tudom.
 „Kóser” népkönyvba, folytatódik a helyiségben a rokonok keresése.
 Éva is ott van.
 Már kitörölték, de még van.
 Történnék esetek.
 Én imét hosszan nézek rá, mint a La Giocondára.
 De itt ez nem a „Louvre”.
 Amikor visszatérek, majd azt mondhatom, hogy láttam Kleinnél,
 A zsidó étteremben, a Wesselényi utcában,
 A hiányzóknak szépségkirálynőit.

Éjjeli napló

Éjjelem most görnyedt és sötét.
 Nincsenek fények a Duna partján. Nincsenek.
 Csak hűtestek, vérig szétroncsolva.
 Párával és köddel jár a félelem.
 Rablók a városban, és kettesével a szajhák.
 Lelkem sincs egyedül.

A hold lemenőben, hallgatnak a romok.
 Ferde paloták, görcsbe rándult falak.
 Némán átkelek, idegen és nyitott szemmel
 Egy hang a sötétben: „légy üdvözölve, vendég”!
 Szervusz, főváros, a kutyák hazája!
 Szervusz a holtaknak, még élőknek.

Valaki megjelenik (jéghideg a kéz):
 „Gyere velem, és aztán egy pillanatra figyelj!”
 Én vele megyek (rövid távolság).
 „Itt lőttek beléjük ólomgolyókat.
 Ők elestek és egy hangot se ejtettek,
 a neveket elsodorta a folyó.”

És elment... ott maradtam a sötéttel,
 az éjjel a homályos bátát fordította.
 Síró hangját elfojtja a nagy csend.
 És képes voltam nehezen észrevenni egy percre,
 az idegen, éjjeli város-pofáját,
 sötétbe veszett arcát.

„A neveket elsodorta a folyó.”
 Részegek röhögése, minden sírás-töredéket lebalkított akkor.
 Részegek röhögése még él és visszhangzik.
 Hová mérsz, szívem, keserű szívem?
 Most már te elégtél, Bazilika kupolája,
 de te is kárörömmel mosolyogtál.

*Éj, idegen éj.
Hová menjek, mondod?
Oly sokak csekély testvéreim nyomai.
És talán oda, az ítélet udvarába,
ahhoz az oszlophoz a Margit börtönben,
ahol beléd lőttek akkor, Hanna, nővérem?*

*Vagy talán oda (sápad a hajnal lassan, lassan),
a daloló és égő vasúthoz,
az üres és szörnyű országúthoz,
a keletre szállító vonatokhoz
az erdőkhöz az út szélén,
a lengyel átkozott földjére?!*

*Vége az éjszakáink, fúj a hideg,
titokban távozom. Mert nincsenek „papírjaim”.
Szervusz, új nap az ég hamujában.
Bocsás meg, Istenem, gyötör a lelkem,
Otthagytam szívemet a csónakok között,
Itt a holtakkal, még élőikkel.*

Nincs itt ideillő sírás

*Nincs itt ideillő sírás, ami különleges ilyen helyekre
Nem gondoskodtak előre.
Kár. Akkor sírj magadban, ahogy szoktál, vagy hallgass magadban járó,
távolodó a néma mezőkön.
Kisvárda csak egy állomás az úton az üresség felé.
Akkor menj el, utca utca után és ház ház után, név lista szerint,
kelj át a felhalmozott hóban.*

*Te halld a különleges csendet, ami illik ilyen helyekre,
amik várnak valakire.
Nem tudod, miért kell hallgatni és mit szabad még mondani.
Kisvárda csak egy állomás az úton az üresség felé.
Jó lenne még egy nyelvet tanulni, ami látni, megérteni segítene.
Kisvárda csak egy mezőváros az úton a Kárpátok felé.*

Nyári emlék

*A Köröndre zubog a decemberi hó,
éjjeli csend az Andrássy úton.
A város nagy,
A város üres hang és emberek nélkül.*

*Itt feketék a házak kéményektől és koromtól,
fák, kopaszok, mint vázlat, mint rettegés.
A halál olyan fehér és hirtelen felbukkan előttem.
Úgy látszik, már nem fog rám nevetni a föld zöldje.*

*De én álmodozom és távolról feltűnik ő,
dobpergéssel napszúrással:
Egy ünnepi ruha, világoskék és szélén hímzett,
és egy pár barna kar, amely átöleli nyakamat.*

Budapest, 1947. december

Hangok

*Már balladszanak, bála Istennek
majdnem mind a szeretet, más hangok,
amik voltak, maradnak:
asszony nevetése, ló nyertése az úton,
kutyaugatás
és tovább ott
harangok hangja sem változott
nehezen és ünnepélyesen esik, mint valaha
a cseréptetőkre.
És tovább onnan a naplementében
pohárkoccintások,
sóvárgó begedűk és a nóták:
„Vágyódom vártam rád.
A cigány húzta, és sírtak a búrok.”
És tovább onnan egy anya hangja
hívja a fiát vissza,
és egy gyerekhang válaszol neki, hogy visszatér.
Szép, amikor visszatérhetsz valakibe, aki vár rád.
És tovább onnan, zárt szobákban
a sötét szerelem hangjai.*

Margit hídon

*Palotákat láttam ott,
Részbuzárt és a kőoroszlánokat teljes nagyszerűségükben.
A hídkorlátra hajoltam basonlóan, mint a gondolkodó Herzl, szakáll nélkül,
figyeli a szürke vizek sokaságát,
mint egy tökéletes bűncselekményben,
a vizet, ami azt mondja – nem ugyanaz a víz vagyok, mit akarsz?
Az már lefolyt sok éve a Fekete-tengerbe,
lefolyt és nincs már.
Ha van időd, mehetsz Konstancába.
Ott keresd őket.*

Héberből fordította: Miriam Neiger-Fleishmann és Peremiczky Szilvia